

dat zeer veel op nog fijne in de lengte opgerolde tulle geleek en dat er zich, wanneer het opensnijden goed geschiedde en gelukte, als een dun wit slangetje van zelf er uit kronkelde. Het is een poreuse witachtige substantie, bij doorsnede overdwars ongeveer van deze dikte (O), soms iets dikker, soms iets dunner.

„Zie daar nu je nachtpitje” zei mijn gastheer. „Knip deze lange pier nu maar in kleine stukjes ter lengte van de gewone ouderwetsche nachtpitjes, neem een klein stukje kurk of bordpapier, maak daar een klein rond gaatje in, waar de pit juist in past en als ge nu maar olie hebt, dan ben je klaar.

Kijk, ge kunt deze slier wel in twintig stukjes van de vereischte lengte snijden, en als ge nu eens ziet hoeveel biesstengels daar, voor ons, langs den vijverrand groeien, had ik dan geen gelijk, wanneer ik het een „magazijn” noemde?”

Vol verbazing en bewondering stemde ik het toe; dankbaar in de zoo heerlijk schoone *rijke* natuur, weer iets nieuws ontdekt en geleerd te hebben.

Nieuw? — Ja, wel te verstaan voor mij. Het gebruik van dit merg als nachtpitjes en zelfs voor de zooveel langere pitten van kaarsen is reeds sedert meer dan honderd jaar oud, zooals ik later las in een Engelsch werkje: „The Natural History of Selborne” geheeten. Daarin leest men, hoe dit merg meer dan honderd jaar geleden aldaar als zoodanig gebezigd werd. De schrijver meldt ons:

„Dit merg als pit gebruikt geeft een goed helder „licht. Een zuinige ijverige boerenvrouw uit Hamps-„hire had daardoor voortdurend kosteloos licht. Zij „bewaarde het in de pan overgebleven vet, dat zij „steeds zorgvuldig bijeen schrapte, liet dit smelten „en gebruikte daarin een stukje merg als pit. „Het brandt geruimen tijd. Twee pitten bijeen

„gebonden maken het licht natuurlijk sterker. In „een half uitgedroogden poel vond ik eens meer dan „duizend zeshonderd stengels. Reken nu dat, zelfs „als iedere pit door elkaar niet langer dan een half „uur brandt, een arme man zich doordoor toch 800 „uur lang bijkans kosteloos kunstlicht verschaffen „kan!

„Een ervaren oude huishoudster verzekerde mij „dat anderhalf pond stengels, die men voor luttele „pennigen krijgen kan, een arme familie voor een „geheel jaar aan licht helpen, daar de boeren en „veldarbeiders zomers toch bijkans nooit kunstlicht „gebruiken, aangezien zij alsdan gewoonlijk met „zonsopgang opstaan en met zonsondergang hunne „slaapplaatsen weer opzoeken,”

Zoover Selborne's Natural History.

Het rusch, ten minste zooals ik het aan de Plas-Molen zag groeien, heeft op ongeveer $\frac{2}{3}$ van zijn lengte van onderen af gerekend een bundeltje fijne dunne sprietjes die zich cirkelvormig naar alle kanten uitstrekken.

Het geleek op een klein rond bezempje. Toch is elk zulk een sprietje wel degelijk een bloem, en wel eene, verwant aan het adellijke geslacht der blanke lelies.

Tot mijn spijt weet ik den naam van deze biezen niet. Ik beloof echter aan alle lezers en lezeressen der *Levende Natuur* binnen kort, bij leven en welzijn, een teekening van dit nacht-pitten-magazijn, mogelijk met afbeelding der „Plas” er bij. Want de natuur is daar zoo rijk, zóó heerlijk schoon, dat ik van ganscher hoop ook het volgend jaar een korter of langer gedeelte mijner vacantie aldaar, in die buurt, door te brengen.

A. E. S.

I N H E T W O U D. I.

(Met gekleurde plaat).

An het slot van mijn opstel in No. 1 van deze jaargang, handelend over heidevogels, heb ik beloofd de schreden eens te richten naar het bosch om daar enkele gevederde bewoners een bezoek te brengen. Nevenstaande plaat geeft mij gereede aanleiding om mij van die belofte te kwijten.

Het is niet meer dan natuurlijk, dat de mensch het fraaie of nuttige, dat hij elders vindt, gaarne ook in zijn nabijheid wenscht te bezitten, om er voortdurend genot of voordeel van te trekken. Wanneer we ergens een mooi dier, een lieve plant zien, dan komt al heel gauw de wensch bij ons op,

zulk een exemplaar van natuurschoon naar huis en hof mee te nemen, en zoo laat het zich verklaren, dat de mensch begonnen is te trachten diersoorten en planten bij zich te acclimateeren, d. w. z. deze naar een ander land, naar een ander klimaat over te brengen, dan hun door de natuur oorspronkelijk was aangewezen. Die pogingen dagteekenen niet van heden of gisteren, o neen; wel hebben zij, vooral door de verbeterde middelen van verkeer, in onze tijd nogal groote afmetingen aangenomen, maar in zeer, zeer oude tijden hield men er zich ook al mede bezig, en een van de eerste, ja misschien wel

de eerste diersoort, die men aldus heeft verplaatst, is waarschijnlijk de fazant, die fraaie vogel, die iedereen kent.

De fazant, *Phasianus colchicus* L.; in zijn bakermat aan de lage oeverlanden van de rivier de Phasis in het landschap Colchis in Klein-Azië, totdat in die streken eens een schip aankwam uit Griekenland, genaamd *De Argo*, gezagvoerder Jason, met een gezelschap gouddelvers aan boord, die het zogenoemde Gulden Vlies wenschten te halen, 't welk daar te lande werd bewaard, en die dit dan ook volgens de legende hebben weten machtig te worden met behulp van Prinses Medea, dochter van de Koning van dat land.

Behalve dat beroemde gouden schaapsvel en waarschijnlijk nog een schat van zakjes stofgoud en goudklompen, werden bij de terugreis aan boord nog meegenomen eenige exemplaren van de prachtige vogel, die de goudzoekers in Colchis gevonden hadden, en zoo is dan, altijd volgens de oude legende, de fazant naar Europa gekomen, gelijk o.a. te boek is gesteld door Valerius Martialis, een romeinsch poëet, die onder keizer Domitianus leefde, in deze regelen:

Argiva primum sum transportata carina
Aute mihi notum nil nisi Phasis erat.

Indien er ooit een acclimatatie gelukt is dan is het deze. Langzamerhand heeft de fazant zich over geheel Europa, wel te verstaan in de daartoe geschikte streken, verbreid, en is thans een zeer algemeene vogel, ook bij ons te lande.

Een heerlijke aanwinst voor onze fauna; wat het gevederte betreft, kan men bijna niets mooiers zien, en is de vogel dood dan levert hij een gerecht dat door alle eeuwen heen de meeste beroemdheid heeft genoten. Een van die oude latijnsche heeren, die ook wel wist wat goed smaakt, bezingt hem zelfs in dicht:

Deliciosus houos mensae, jocunda palati
Gloria, vix stomacho gratior hospes adest.

En de groote Brillat-Savarin zegt aan het slot van het ingewikkeld recept, dat hij geeft om een fazant behoorlijk op te disschen: „Un faisane ainsi préparé sera ^{servi} des anges s'ils voyageaient encore „sur la terre, comme du temps de Loth.”

Na onze Colchische fazant zijn nog heel wat van zijn Aziatische familieleden in Europa geïmporteerd, bijna alle schitterend van kleurenpracht en wedijverend in fraaie vormen. Ge hebt ze natuurlijk in menageriën meermalen gezien, die goud- en zilverfazanten, de Konings-, de Amherst-, de Swinhoë-, de Prelaat-, de Argusfazanten ¹⁾, enz. enz. Die alle te bespreken vordert een boekdeel; houden we ons

maar aan onze vriend uit Colchis; dat is trouwens de eenige, die bij ons te lande in volkomen wilde staat voorkomt.

Hem te beschrijven is zeer moeilijk, want woorden schieten te kort om al die glans weer te geven; 't is trouwens onnoodig, want hij is bij oud en jong bekend genoeg. Laten we liever een blik slaan in zijn leven, dat is hier ter plaatse het belangrijkste.

De fazant leeft tegenwoordig in grooten getale in de bosschen van vele onzer provinciën, en in de duinstreken. Het talrijkst wordt hij aangetroffen in de provinciën Noord- en Zuid-Holland en in Utrecht, terwijl hij in Groningen en Drenthe schijnt te ontbreken. In de duinen vindt men hem tot vlak bij de zee, waar hij zich voedt met de bessen van de duindoorn (*Hippophae rhamnoides* L.), en in de bosschen liefst op eenigszins lagen, vochtigen bodem. Toch heb ik meermalen fazanten aangetroffen ook op hooggelegen heidegronden.

Tegen ons klimaat is de fazant volkomen bestand. In winternachten met felle vorst en heldere maan kan men de vogels op de takken der boomen, hun geliefkoosde slaappleats, geheel ineengedoken zien zitten als een groote bal veeren met afhangende staart. Die koude deert ze niet. Erger is voor hen dikke sneeuw, vooral wanneer die lang blijft liggen. Dan wordt het moeilijk voedsel te vinden; maar meestal komen ze toch goed door onze winters heen.

Is eenmaal het voorjaar aangebroken en de vogelpaartijd daar, zoowat in Maart, dan ontwaakt de fazant, die zich te voren nogal stil gehouden heeft, geheel en al, en kan men het luid geroep der hanen, die daarbij hard met de vleugels plegen te slaan, van verre hooren. Bepaald paren evenals andere vogels, doen de fazanten niet; ze zijn als echte Aziaten, polygaam.

Het hangt veel van het weder af of de broedtijd vroeg of later begint; meestal vangt de leg aan in de tweede helft van April. Het nest, van zeer eenvoudige constructie, wordt gemaakt op den grond, en de hen legt daarin van 10 tot 15 eieren, die van licht olijfbraun tot licht olijfgroen afwisselen. In zeer enkele gevallen wordt het nest wel in een boom op een oud duivennest gemaakt (Lilford), maar dat is een hooge uitzondering. De broedtijd is van 23 tot 25 dagen en dadelijk na het uitkomen, als de kuikens droog zijn, gaat de moeder met hen de wijde wereld in.

Fazanten hebben de domme gewoonte, hun nesten te maken liefst vlak bij een weg of een pad, zoodat er veel gevaar voor verstoring is. Ik heb ze soms gevonden op zeer kale plekjes; later, als het gras en de kruiden er omheen opgroeiden, waren ze beter verscholen, er ingegroeid zou men zeggen.

De hennen hebben de naam van slechte huis-

¹⁾ Deze laatste behooren eigenlijk tot de pauwen.

moeders te zijn, en terecht. De hanen bemoeien zich met de kuikens in 't geheel niet. Vergelijk daar eens bij eene andere onzer wilde hoendersoorten, de aardige patrijzen, bij welke haan en hen zoo zorgvuldig voor hun jongen zijn. Patrijzen brengen meest, tenzij de weersgesteldheid al te bar is, al hun jongen groot; de fazant daarentegen verliest er veel door slordigheid en onoplettendheid. Toch weet de fazant zijn vijanden wel te weren en is het niets geen wonder, wanneer ge door het bosch wandelt en ge komt een hen met kuikens tegen, dat zij met uitgespreide vleugels en rechtopstaand gevederte op u aanvliegt, terwijl de jongen een goed heenkomen zoeken. Meer dan eens is mij zoo iets overkomen. Ga in zulk geval maar gauw op de vlucht; dat is het beste, wat ge voor de gestoorde familie doen kunt.

Fazanten eten vooral insecten en verder in het minder gunstige jaargetijde zaden, bessen, eikels, enz. Op mierenpoppen zijn ze verzot; deze zijn trouwens een algemeene vogellekkernij.

Ik heb in vroegere jaren een menigte fazanten opgekweekt en dat is niet alleen een aardig, maar een loonend werk. Ik had een paar volièrres in een stil hoekje van mijn tuin, welke ieder bewoond werden door een haan en een paar hennen. De eieren werden geregeld geraapt, zoodat de hennen bleven doorleggen en meer eieren leverden dan wanneer men haar deze had laten behouden. Kleine krielkippen van gekruist ras, die ik ook zelf gefokt had, werden belast met het uitbroeden van de eieren, ieder tien stuks, en kweten zich van die taak op voortreffelijke wijze.

Na het uitkomen hield ik de jongen in een kuikenren, die ik, evenals de broedhokjes, zelf vervaardigde. Dat eenvoudige timmerwerk was een uitstekende bezigheid in de winterdagen. Na een dag of vier bracht ik de geheele familie met broedhokje en al in het bosch, waar ze vrij kon rondloopen en het meest passende en natuurlijk voedsel zoeken. Meestal kroop iedere troep des avonds weer in zijn eigen hokje, dat altijd van goed droog zand was voorzien, en door wat voeder in de nabijheid te strooien en daar een bak met frisch water bij te zetten, hield ik moeders en jongen bij huis. Waren de kleinen groot genoeg om zich zelf te kunnen redden, dan werden de kippen weer opgevangen en in het kippenhok gezet, en de broedhokjes, die toch niet meer als slaappleats dienden, weggenomen. Maar de voederplekjes werden behouden, en dagelijks werd daar wat gierst of kanariezaad, later tarwe en maïs of boekweit gestrooid, 't geen meteen een buitenkans was voor de in de buurt wonende ringmusschen.

Zelden verloor ik kuikens; alleen in de eerste dagen na de geboorte sneuvelde wel eens een enkele. Men

moet echter terdege toezien, dat zich in de omgeving geen katten, wezels, hermelijnen, kraaien of andere roofdieren bevinden, want deze zijn alle doodvijanden van de kleine fazantjes en kunnen de kweker groote en zeer onaangename verliezen berokkenen. Wil men met kans op slagen fazanten houden, dan dient men al dat ontuig strikt te weren.

Door de snelle groei hunner vleugels worden de jonge fazanten al spoedig in staat gesteld hun nachtrust in de boomen door te brengen, waar ze veiliger zijn dan op den grond. Als ik 's morgens vroeg kwam met een bakje mierenpoppen, en even float, vlogen de jonge vogels van alle kanten uit de takken en waren soms zoo mak, dat ze op mijn schouder of arm kwamen zitten. Allen waren gewend uit de hand te eten. Later, als ze grooter worden, en de haantjes een beetje beginnen te kleuren, worden ze wel wat voorzichtiger.

In 't laatst van October prijken de hanen, die niet al te laat uitgebroeid zijn, in hun volle kleurenpracht. Ze zijn dan geheel volwassen en wanneer ze doelmatig gevoederd zijn, dat wil zeggen, als ze behalve hun natuurlijk voedsel, flink granen hebben kunnen eten, zeer vet en smakelijk.

Voor de rest, gebraden fazant, fazantenpastei, enz. raadplege men een goed kookboek!

Dat laatste kan ook dienst doen, wanneer men in het bezit geraakt van oude of jonge boschduiven, die almede op onze plaat zijn afgebeeld. Deze duif, (*Columba palumbus* L.) is in Nederland zeer algemeen en broedt allerwege. Een beschrijving zal wel overbodig zijn, want iedereen kent deze vogel en zijn aangenaam gekoer.

Wat de nestbouw betreft zijn de duiven (ook de wilde tortel) stumpers, maar hoewel slordig en kunsteloos samengesteld, is het nest hun voldoende. Iedereen verlangt niet een even mooi huis. Het bestaat uit niets dan een armoedige constructie van dorre takken en twijgjes. Soms wordt als grondlaag het nest van een andere vogel (sperwer, ekster) gebruikt; ja, ik heb tweemaal in mijn tuin een duivenwoning gevonden, die op een oud nest van de zanglijster was opgetrokken.

De leg bestaat uit twee witte eieren, waaruit na zeventien dagen een paar afzichtelijk leelijke jongen te voorschijn komen van grauwe kleur en die met een geelachtig harig dons slechts spaarzaam bekleed zijn. Zij blijven vrij lang in het nest door hun langzame groei en worden door de ouden uit de krop gevoederd. Wanneer die eerste twee kinderen groot genoeg zijn om voor zichzelf te zorgen, maken de ouden een tweede broedsel. Dit gebeurt soms nog laat in het seizoen, zoodat men nu en dan nog in September nestjongen vindt.

Boschduiven voeden zich voornamelijk met zaden van planten en kunnen soms op de akkers groote

schade aanrichten, onder anderen in de erwten. Zijn er veel beukenoten dan komen groote scharen duiven zich daaraan te goed doen en worden van dit olieachtig voedsel zeer vet. Ook eten ze vele eikels, en bezoeken met voorliefde de plekken in het bosch, waar ge boekweit of maïs voor uwe fazanten strooit.

De koppels duiven, die men in de herfst ziet, vooral in goede beukenotenjaren, zijn soms buitengewoon talrijk; zij bestaan menigmaal uit een paar honderd stuks, die bij het opvliegen een zeer luid geraas maken.

Voordat we van de duiven afstappen, nog een goede raad; wanneer ge duiven koopt voor uw tafel, neem dan bij voorkeur degene, die geen witte vlekken aan den hals hebben, want deze zijn de jongen.

De derde vriend, die op de plaat voorkomt, is de draaihals (*Jynx torquilla* L.). Dit is een veel minder algemeen vogeltje dan de hierboven behandelde, en menigeen zal het wel nooit in de natuur gezien hebben, te meer omdat het door zijn eenvoudige kleuren, geringe grootte, en wijze van nestelen weinig in het oog valt. De draaihals is een trek-vogel, die in April tot ons komt en in September weder afreist. Hij behoort tot de familie der spechten en heeft een lange spitse tong zooals deze, terwijl van de vier teenen twee naar voren en twee achterwaarts zijn gericht. De heldere, fraaie kleuren der spechten zijn echter niet zijn deel; zijn gevederte is grijs en bruin en zwart, maar de schakeeringen daarvan, het gevlekte en gemarmerde, zijn uiterst fijn en fraai en de vederen zijn zeer zacht. Ook heeft hij niet de stijve harde staartpennen, die de spechten kenmerken en die hen in staat stellen zich tegen de boomen op te werken.

Tusschen de mannetjes en de wijfjes is geen onderscheid te zien, en de jonge vogels gelijken ook al veel op de ouden. Het eenige, wat ik heb kunnen opmerken aan een exemplaar van September, is, dat de bruine tinten een weinigje donkerder zijn dan in het voorjaar. Met name is dit het geval met

de lichte plekken op de slagpennen. Waarschijnlijk verbleekt dat bruin later min of meer.

De draaihals broedt in hopen van boomen, evenals de spechten, maar hakt niet zelf een gat. Voor dit laatste is zijn snavel niet sterk genoeg; hij moet dus een reeds bestaande uitholing voor lief nemen. Gaarne betreft hij een op een gunstige plaats opgehangen nestkastje, zooals hier te Doorn in een mij bekende tuin meer dan eens is geschied. Het wijfje legt van 6 tot 8, soms tot 10 fraaie witte eieren, en zit volgens prof. Schlegel daarop zoo vast, dat men het wel met de hand kan grijpen.

De draaihals ontleent zijn naam aan zijn gewoonte om zijn nek in allerlei bochten te wringen, wanneer men hem in de hand houdt. „Slangenvogel” (Snakebird in Engeland, Natterwindl in Oostenrijk) wordt hij ook genoemd in verband met deze hebbelijkheid, wel te meer, omdat hij evenals een slang zijn tong ver kan uitsteken.

Zijn voedsel bestaat uit insecten, vooral mieren en miereneieren. Het schijnt moeilijk te zijn, hem in gevangen staat in het leven te houden, en zoover ik mij herinneren kan, heb ik hem in geen onzer dierentuinen ooit levend gezien. Brehm echter verhaalt van het opkweken van jonge draaihalzen uit het nest, alsof dit aan geenerlei zwaarigheid onderhevig is. Of men nu aan die opvoederij veel heeft, is zeer de vraag. Beter is de vogeltjes maar aan hun natuurlijke opvoeders over te laten, dan komen ze veel zekerder terecht.

De draaihals houdt zich in den regel niet op in dichte, aaneengesloten bosschen. Hij geeft de voorkeur aan meer open plekken, aan woudzoomen, parken en groote tuinen, waar hooge boomen staan. Dit heb ik in Duitschland, waar de soort veel algemeener is dan bij ons, herhaaldelijk waargenomen. 218 Des. VI. 18

We hebben nu drie van onze gevleugelde boschbewoners in 't kort behandeld. Weldra hoop ik in de gelegenheid te zijn met de lezers nogmaals een kijkje in het woud te nemen.

Doorn, Juni 1898.

Mr. R. Baron SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG.

Een nieuwe plant voor de Nederlandsche Flora.

Ramischia Secunda, Gareke. (*Pyrola Secunda* L.)

Op een wandeling door een loofbosch in de buurt van Hummelo, dicht bij Laag-Keppel, vond ik verleden week 't hierbij geteekende plantje aan de rand van een voetpad staan.

In de schemering hield ik het, op de bladeren afgaande, voor een rijkbloeiende *Vaccinium uliginosum*,

maar de hoog opstaande, naar een zijde gekeerde bloemtros en de talrijkheid der bloemen deden mij twifelen; ik stopte een paar exemplaren in mijn plantenbus en ging bij mijn thuiskomst aan 't determineeren.

Maar noch Suringar, noch Heukels of Oudemans